

RAPORT PRELIMINAR PRIVIND SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE LA GALAȚII BISTRIȚEI

Cercetările începute în anul 1973 la G.B. își propuneau să identifice necropola de epocă Lt., semnalată încă în 1952 de St. Dănilă. Încă din toamna anului 1972, cu ocazia unui scurt sondaj, a fost identificată și așezarea corespunzătoare cimitirului, suprapusă de altfel de o așezare dacică, de la sf. sec. al II-lea și începutul sec. I, așezată pe dealul din fața platoului pe care se afla necropola. În anii următori, cercetările efectuate în zona așezării au permis recoltarea unor date importante referitoare la cele două nivele de locuire. Spălarea nivelelor arheologice de către apele pluviale, a dus la o sărăcire pronunțată a acestor straturi culturale.

În ceea ce privește necropola Lt., aceasta s-a dovedit a fi săracă în morminte, iar cele care existau au fost răvășite la rîndul lor de relativ numeroasele morminte din epoca migrațiilor, de plantarea unei vii și de alte intervenții moderne.

Dacă în anii 1973—1974 secțiunile au pătruns mai ales într-un strat de argilă nisipoasă (zona de sud a platoului), în anii următori, acestea au atins, în partea de nord și de vest ale zonei cercetate, o depunere de pământ negru și castaniu, alunecat de pe panta dealului din vecinătate. În acest sol, uneori gros pînă la 70 cm, s-a constatat urme de locuire Coțofeni și un nivel Sălcuța IV — Cheile Turzii—Herculane, cu gropi mici,

complexe „in situ” și multă ceramică specifică. În această zonă de nord, cercetările au dus la depistarea, pe lîngă a nivelului Coțofeni și Ch. T.-S. IV-H, și a unui nivel arheologic corespunzător primei etape a epocii bronzului, marcat printr-o ceramică cu „Besenstrich” + un mormînt a cărui identificare mai precisă este încă în curs.

Revenind la problema manifestărilor funereare depistate pînă în prezent, situația este următoarea. Din cele 39 de complexe funereare identificate: un mormînt de incinerare în groapă aparține epocii bronzului, morminte, dintre care două de înhumare și nouă de incinerare, aparțin epocii Lt. iar 27 de morminte de înhumare aparțin epocii migrațiilor.

Mormintele Lt.

a. Din cele două morminte de înhumare, unul a fost distrus din vechime iar celălalt era cu scheletul așezat întins pe spate, orientat NV-SE, cu oasele brațelor întinse de-a lungul corpului, unul din brațe fiind ușor îndoit de la cot. Inventarul consta dintr-un fragment de la o seceră, o brățară de bronz și fragmentul unei fibule neidentificabilă.

b. Din cele nouă morminte de incinerare 8 sînt morminte de incinerare în groapă, cu gropile de dimensiuni mari, care au ca inventar mai multe vase de ofrandă, de obicei un pachet de puține oase umane arse, acoperită sau nu de o strachină. Uneori alături de oasele umane au fost descoperite oase

de animale nearse, apoi piese de metal, ca verigi de bronz și mai ales fibule de schemă Lt. B-2, dintre care unele au bune analogii în Europa centrală.

Pe lângă mormintele de incinerare în groapă, a fost descoperit în campania din anul 1975 un mormînt de incinerare în urnă, important, deoarece acest rit de înmormîntare este deosebit de rar în necropolele acestei perioade din Transilvania. Mormîntul avea groapa mai puțin adîncită ca la mormintele de incinerare în groapă, urna era reprezentată de o mică terină neagră, lucrată la roată, complet umplută cu oase calcinate. Printre aceste oase se află o fibulă de schemă Lt. B-2 și o brățară de bronz cu corpul ondulat. Vâsciorul era acoperit cu un fel de castron înalt cu pereții arcuiți, *lucrat cu mîna*. Datarea mormîntului în prima jumătate a sec. al III-lea, datorită fibulei și a brățării, este importantă, căci în necropolele celtice din Transilvania, rarele dovezi ale acestui rit apare mai ales în secolul al II-lea. Se face astfel dovada că deja la nivelul secolului al III-lea, celtii preiau de la indigeni acest rit de înmormîntare, cum pare să indice printre altele combinația dintre urna Lt. și vasul capac indigen (obicei ne-Lt.). Acest fenomen de simbioză culturală surprins la G.B., se dovedește deosebit de important pentru lămurirea procesului de conviețuire dintre cele două populații.

Mormintele din epoca migrațiilor

Cercetările efectuate pînă acum la G.B. au dus la descoperirea a 27 de morminte de înhumare aparținînd acestei epoci. Groapa acestor morminte este în general de formă ovală, fără amenajări speciale. Uneori au putut fi surprinse și suprapuneri de morminte, însă lipsa pieselor de inventar nu a putut duce la stabilirea unor raporturi cronologice mai exacte. Stratigrafia complexului arheologic de la G.B. a arătat, că aceste morminte taie nivelul Coțofeni sau de epoca bronzului și în numeroase cazuri, nivelul mormintelor celtice. Dimensiunile gropilor

variază între $0,50 \times 0,20$ m — $2,20 \times 1,20$ m iar adîncimea de la 0,50—1,50 m; adîncimea mai mare a unora dintre morminte, nu este condiționată de calitatea sau cantitatea inventarului.

Orientarea mormintelor este, cu deviațiile necesare V (capul) — est.

Majoritatea mormintelor au fost jefuite din vechime, fenomen atestat la toate necropolele acestei epoci din Transilvania sau Europa. Identificarea etnică a jefuitoarelor nu a fost pînă acum posibilă. O oarecare indicație în acest sens am putea culege din scrisoarea ostrogotului Theoderich către funcționarul (saio) Duda, din anul 507/11: „Este o lege a inteligenței, de a scoate din pămînt comorile ascunse...” (Cassiodor, Var. IV, 34; 129).

Mormintele, de obicei sărace, au conținut totuși un material arheologic interesant. Astfel ceramica este reprezentată atît prin specia lucrată la roată sau cu mîna, formele de vase fiind reprezentate de oala borcan sau ulciorul cu o toartă. Pasta vaselor este de culoare cenușiu-roșietică, zgrunțuroasă cu pietricele în amestec. Ca decor apare ornamentul incizat sau *stampilat*, cu bune analogii în materialul ceramic din așezarea de la Morești, datat în secolul al VI-lea.

Pe lângă ceramică, au apărut piese de centură, dintre care menționăm o cataramă cu spinul în formă de măciucă, cu bune analogii în etapa cronologică III a lui K. Böhner, datată între 525—600. În afară de aceste piese au mai apărut inele de bronz, piepteni bilaterali, fusaiole de lut.

Portul mortuar al celor depuși în morminte se remarcă în special printr-o mare simplitate, majoritatea mormintelor neavînd piese de port. Cele cîteva cataramae sau piepteni întăresc regula. O caracteristică a acestei necropole, care se regăsește și la alte morminte din Transilvania aparținînd acestei epoci, este lipsa fibulelor.

Și din punctul de vedere al ofrandelor depuse în morminte, necropola de la G.B., este o necropolă modestă, în afara vaselor, care

se aflau la cap, sau a fusaiolelor, mormintele nu conțineau ofrande. Față de mormintele de la Morești, aceasta este o deosebire substanțială. De asemenea lipsesc și armele.

Scheletele, acolo unde nu au fost deranjate, au fost găsite în poziție întinsă, așezate pe spate, cu brațele întinse de-a lungul corpului, mâinile fiind așezate pe bazin. Într-un singur caz, capul era culcat spre st., privirea spre nord, brațele împreunate pe

partea dreaptă pe umăr, oasele piciorului dr. în poziție întinsă, ale piciorului st. îndoit în afară.

Analogiile care se pot stabili cu necropolele din Transilvania, Ungaria sau din mediul merovingian, permit încadrarea necropolei de la G.B. în secolul al VI-lea (până în jurul anului 568 — cronologia K.H.) și atribuirea ei unei populații gepide, influențate de mediul autohton.